

О. Пометун, Ю. Малієнко
Особливості експертизи
підручників з історії України
та всесвітньої
історії
(8 клас)

Загальні вимоги до змісту підручників з історії

- відповідність Державному стандарту базової і повної загальної середньої освіти, програмі Міністерства освіти і науки України (2015);
- адекватність новітнім науковим поглядам на Ранній новий час (XVI – XVIII ст.) вітчизняної та світової історії;
- самостійність авторського проекту.

Сучасні європейські та світові вимоги до змісту підручників з історії

- багатоаспектне, полікультурне висвітлення історії України та всесвітньої історії ранньомодерної доби;
- обов'язкове знайомство учнів з розвитком, взаємозбагаченням, історико-культурними традиціями народів, які жили на території України;
- альтернативність у викладанні історії, висвітлення суперечливих поглядів на події XVI – XVIII ст., різних підходів до пояснення історичних процесів зазначеного періоду.

Особлива вимога до змісту підручників з історії

Політично нейтральний, в якому відсутні
стереотипи і мова ворожнечі у викладі
контroversійних питань,
насамперед з історії
України.

*Предметна історична
компетентність – інтегральний
показник діяльності учнів 8 класу*

- системні знання про головні події, явища й тенденції в історії України та світу у Ранній новий час;
- розуміння школярами соціально-економічних, політичних, культурно-духовних явищ і процесів ранньомодерної доби, становлення сучасних міжнародних відносин;

Предметна історична компетентність

- уміння співвідносити події, явища і процеси історії Європи і України, використовувати різні історичні джерела для виявлення змін у житті і світогляді людей, діяльності історичних осіб, оцінювати значення та впливи Великих географічних відкриттів, боротьби на релігійному ґрунті, формування абсолютизму та національних держав, головних ідейних течій епохи, виважено розглядати контраверсійні і суперечливі теми.

*Складові предметної
історичної компетентності
хронологічна, просторова,
інформаційна, логічна, аксіологічна
компетентності – складні навчально-
пізнавальні уміння учнів, спрямовані на
опанування восьмикласниками
відповідних елементів історичного
змісту, вироблення школярами власного
ставлення до фактів і постатей
ранньомодерної доби .*

Хронологічна компетентність –

уміння учнів орієнтуватися в історичному часі, зокрема у XVI – XVIII ст., розглядати суспільні явища в розвитку та у конкретних історичних умовах зазначеного періоду

Типи завдань

- на знання найважливіших дат, хронологічних меж подій, явищ, процесів; зіставлення років зі століттями; визначення послідовності та тривалості подій;
- зіставлення історичних подій, явищ з періодами, орієнтація в науковій періодизації історії; порівняння подій відповідно до часу, коли вони відбувалися; виокремлення сутнісних ознак історичного періоду чи етапу.

Просторова компетентність –

уміння учнів орієнтуватися в історичному просторі ранньомодерної доби, використовувати карту як джерело інформації під час характеристики історичних фактів

Раннього нового часу

Типи завдань

- локалізація історичних подій на карті; тлумачення історико-географічних понять; використання карти як джерела історичної інформації; топонімічні завдання;

Просторова компетентність

- встановлення зв'язку між особливостями природно-географічних умов держави і способом життя населення; характеристика регіональних особливостей історичних процесів;
- використання карти для пояснення причин і наслідків історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої історії, розвитку міжнародних відносин, пов'язаних з геополітичними чинниками;
- аналіз змісту історичної карти з використанням додаткових джерел.

Інформаційна компетентність –
уміння пояснювати факти і явища
XVI – XVIII ст. на основі інформації,
отриманої з різних джерел, їх аналіз,
оцінювання, порівняння

Важливою умовою завдань є поєднання
учнями інформації з різних джерел,
представлених у підручнику (тексти
різних типів, ілюстрації, карти, схеми
тощо).

Інформаційна компетентність

Типи завдань

- опис (усний та письмовий) історичних подій, явищ, процесів ранньомодерної доби;
- аналіз історичних джерел; розуміння різниці між фактом та інтерпретацією; виявлення тенденційної інформації та пояснення причин її необ'єктивності; самостійна інтерпретація історичних джерел;
- аналіз і порівняння історичних фактів з використанням інформації з різних джерел.

Логічна компетентність –

уміння восьмикласників пояснювати історичні факти, аналізувати їх, формулювати теоретичні поняття та оперувати ними

- використання, тлумачення відповідної наукової термінології; аналіз, синтез, узагальнення школярами історичної інформації;
- знання й розуміння особливостей цивілізацій ранньомодерної доби, взаємовпливів і конфліктів між ними; аналіз причин, сутності, наслідків історичних фактів, життєдіяльності постатей;
- застосовування засвоєних знань і умінь у самостійному пошуку інформації з різних джерел для підготовки повідомлень і презентацій.

Аксіологічна компетентність –
уміння учнів формулювати власне
ставлення до історичних подій,
постатей, версій минулого, їх оцінка

Типи завдань

- самостійна оцінка історичних фактів й життєдіяльності осіб на основі здобутих знань;
- емоційно-оцінні судження на основі загальнолюдських та національних цінностей.

Аналіз структурних компонентів рецензованих підручників з історії

Основний текст

- *науковість* – відповідність новітнім досягненням історичної науки;
- *доступність* – адекватність віковим особливостям учнів;
- *лаконічність* у викладі навчального матеріалу;
- *відповідність мови підручника нормам української літературної мови.*

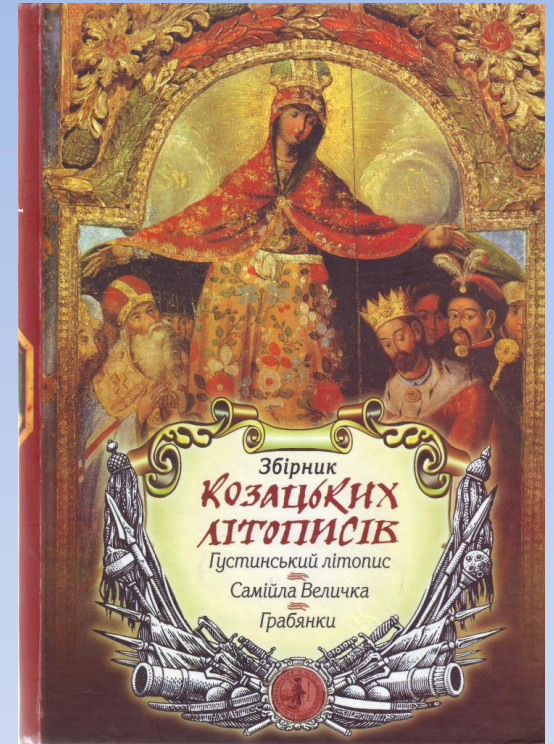
Додатковий і пояснювальний тексти

Додатковий

- документи;
- науково-популярні, художні тексти

Пояснювальний

- СЛОВНИКИ;
- пояснення у дужках, всередині основного тексту;
- підписи до ілюстрацій;
- дані про представлені документи та їх авторів.

Позатекстовий компонент

Культурологічні об'єкти мають бути:

- найважливішими та типовими для періоду Раннього нового часу; зрозумілими учням, емоційно насиченими;
- здатними пробуджувати у школярів інтерес до рідних місць, зміцнювати любов до Батьківщини, почуття громадянського обов'язку перед нею;
- такими, що сприяють залученню до практичної роботи.

Позатекстовий компонент

- ілюстрації, фотографії, карти, картосхеми історичні реконструкції, схеми тощо

Виховні аспекти підручника

- виховання громадянина-патріота України, який співчуває трагічним сторінкам історії своєї Батьківщини і пишається героїчними, бачить історію своєї держави крізь призму її досягнень і перемог у контексті світового і європейського історичного процесу;
- вироблення власної точки зору, позиції щодо історичних подій і постатей;
- діалогічний виклад навчального матеріалу, наявність звертань до дитини, персонально орієнтованих запитань тощо.

Відповідність підручника віковим особливостям восьмикласників

- поєднання фактичного і теоретичного матеріалу у співвідношенні 1 до 3: – дві третини матеріалу – яскраві факти, опис явищ, подій; одна третина – визначення термінів, пояснення процесів, висновки тощо;
- кількість обов'язкових понять: від 1-2 – до 5 в одному параграфі;
- зміст параграфу має бути опрацьований більшістю учнів за 45 хв. уроку і прочитаний вдома не більше, ніж за 15-20 хв.

Методично доцільний, зручний апарат орієнтування

- вступний текст «як працювати з підручником»;
- рубрики, піктограми;
- словники і покажчики понять, дат, імен;
- різні шрифти;
- список рекомендованої літератури для додаткового читання тощо.

Дякую за увагу!